

 Sotsiaaldemokraadid

Igaüks loeb!

**MARJU
LAURISTIN:**
tuleb rääkida
inimese
häälega
Loe lk 2

**MARINA
KALJURAND:**
võim ei tohi
suhtuda
inimestesse
ülbelt ja
üleolevalt

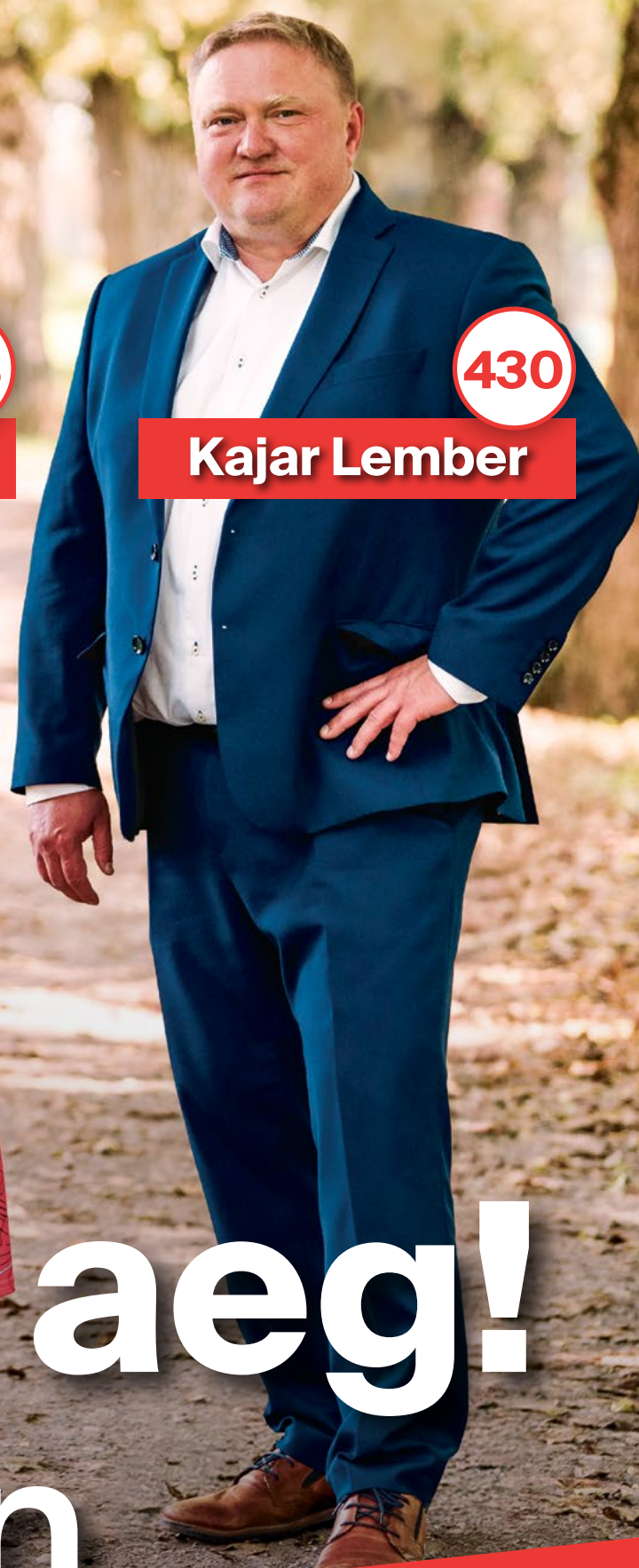
429

Heljo Pikhof

428

Elo Kiivet

430

Kajar Lember

On Tartu aeg! Inimlik linn kõigile

**Lahenda
RISTSÕNA ja
võida reis!**

Sotsiaal- demokraatia väljakutsed

Marju Lauristin
SDE auesimees

Kui vaadata nüüd mitte erakondlikke väärtusi, vaid ka seda, mis ilma erakonda nimetamata on inimestele oluline, siis kogu elanikkonna lõikes on praegusel hetkel Eestis olukord niisugune, et neid inimesi, kes ise tahavad, et neid nimetataks parempoolseks, on rohkem kui neid, kes tahavad, et vasakpoolseks. Ja kõige rohkem on neid, kes ei taha, et neid üldse kuidagi mingisuguse poliitilise eelistusega seostatakse. See on tingitud ajaloolistest ja kultuurilistest põhjustest, et sots ja nii edasi – sellel on oma müüt taga – aga kaasaegset sotsiaaldemokraatlikku mõtteviisi hakatakse praegu järjest rohkem nägema ja hindama, ka tänu sellele, et noored on meie poolt! Ärme räägime üldistest protsentidest, vaatame neid numbreid, ka reitingunumbreid sellelt seisukohalt, kes siis on missuguste vaadete toetaja ja on praegu täiesti uus ja erakordne nähtus, ja väga loogiline, et me oleme kuni 24-aastaste noorte hulgas esikohal ja pikka aega. See, et meie erikaal on noorte hulgas selgelt kõrgem kui keskealistel ja vanemate hulgas, see on väga oluline ja sellest tuleb aru saada, miks see nii on.

Miks see meie elutunnetus, seesama inimesekeskne, võib-olla rohkem nagu mikrotasandil märkav, on noortele südamelähedane. Kasvavad noored ei kannata suuri sõnu, nende jaoks on väga võõrad justnimelt sellised institutsioonikesksed lähenemised, mingi masinavärk, ja sellepärast see sotsiaaldemokraatide viis inimesest lähtuv, selline lähemalt nägev sobib neile. Peale selle on sotsiaaldemokraatlikus mõtteviisis seda üldisemat ligimesearmastust. Nende jaoks ongi loomulik see, et suhtutakse teistesse hoolivalt ja hästi ja nad märkavad ja saavad ka haiget palju kergemini. Ja sotsiaaldemokraadid pakuvad siin ilmselt ka rohkem sellist psühholoogilist tuge või mõistmist või harmooniat... Meie erakond on ka see, kus ainsana on olemas näiteks kristlik sektsioon.

Oma hoolivuse ja inimlikkusega oleme ligitõmbav pigem naispoole jaoks, aga meespool ei ole, kui vaadata andmeid, kultuuri ja selliste väärtustega niivõrd seotud. Meie keskealsed mehed, eriti need, kes on praegu otsustuse juures – nõ pluss-miinus 50, kui võtame hästi üldiselt – on kõige vähem kultuurihuviline, loeb kõige vähem raamatuid, hindab kõige rohkem justnimelt materiaalseid väärtusi. Paraku see on nii ja see on meie ühiskonna eduloo teine külg. Reformierakond, mis tuli võimule ja saavutas populaarsuse, oli just nimelt üles ehitatud edule, konkurentsile, sellele nii-öelda materialistlikule elupoolele.

Ja Tartu peab olema see linn, kus tõesti kasvavad kõige targemad lapsed. Ja mitmed kõige targemad, kõige vaimsed, kõige noh, ütleme puhtamate väärtustega, kõige optimistlikumate mõtetega. Sellepärast et kui me vaatame neid noori inimesi, siis nende jaoks on hirmus tähtis võimalus olla rõõmus ja õnnelik, mitte kogu aeg muretseda ja karta. Niisugune linnakeskkond, üritused, ligipääs, õhkkond, kuidas üksteisega räägitakse. Ja kui me nüüd tuleme selle juurde, kuidas siis rääkida Tartus valijaga, ja mitte ainult Tartus – igal pool tuleb rääkida inimese häälega – aga mõtlen ka Tartus tuleb rääkida sellised targa ja hea inimese häälega, mis tähendab ka nende sõnade kasutamist, mis on targad ja head ja mitte ei ole libedad ja plastmassist. Inimestele tuleb rääkida avatult, tuleb rääkida läbi isikliku tunnetuse.

Meil peab olema Tartu linnas selline keskkond, mis ei ole mitte ainult roheline, vaid ka ikkagi vaimne. Roheline on ta niikuini ja roheline eest seistakse, aga seisame siis ka selle taevasinise, vaimse keskkonna eest.

Elo Kiivet: kodu ei ole lotovõit

428

Elo Kiivet
Linnapea-
kandidaat

Kui rääkida Tartust, siis kõik on justkui hästi – meil on mõnus linn ja ülikoolilinnana on Tartu alati olnud nooruslik. Aga iga tartlane teab, et igapäevaelus on väikseid ja suuremaid takistusi, mis võiks linnas olla paremini. Küsimus on selles, kas lepime olemasolevaga või otsustame, et nüüd on aeg teha järgmine samm. Mina ütlen: on Tartu aeg. Minu visioon Tartule on lihtne: linn peab kohanduma inimese järgi, mitte vastupidi.

Kõige alus on kodu. Kui tudeng lõpetab õpingud, peab tal olema võimalus Tartusse jääda. Kui on aeg, siis eakal on kindlustatud hooldekodukoht või koduhooldus-teenus. Kui noor pere tahab Tartus juured kasvatada, ei tohi neid sundida linnast välja kolima. Kui õpetaja või päästja ei jaksa kodu eest maksta, kaotame inimesed, kellest meie heaolu sõltub. Liiga pikalt oleme kõrvalt vaadanud ja lootnud, et ehk turg tee ise asjad korda. Kodu pole luksus ega lotovõit, see on elementaarne vajadus. See on ka põhjus, miks Tartu vajab päriselt toimivat kodupoliitikat.

Teine alus on rohelus – linnakeskkond, mis leevendab kuumalainete mõju, pakub puhkamiskohta ja annab võimaluse liikuda. Kui jalutad Emajõe ääres, võiks promenaad olla katkematu, kui kõnnid tänaval, ääristab seda rohkem puid ja madalamaid taimi, kui lähed parki, peaks seal olema pink, varjualune ja turvaline tee, mis sind kohale viib. Loomulikult on siin oluline loodushoid, aga eelkõige on roheline linn investering tervisesse.

Kolmandaks – liikumine. See on justkui linna vereringe. Tartus peab saama liigelda nii ratta, bussi, lapsevankri kui ka ratastooliga. Rattateede põhivõrk tagab ohutud

kõnniteed jalakäijatele. Rahustatud liiklus tähendab, et laps saab üksi kooli minna ja eakas inimene julgeb õhtul jalutama tulla. Linn, mis on mugav erivajadustega inimesele, on tegelikult mugav kõigile, ka noorele ja tervele.

Neljandaks – turvalisus, mis on aga rohkem kui tänavavalgustus ja patrullid. Turvalisus tähendab, et korteriühistu on kriisiks valmis, koolis pakutakse kriisiharidust ja oskust ootamatustega hakkama saada ning ööbuss viib turvaliselt koju. See on hooliv linn, kus igaüks tunneb end kindlalt iga kell ja igal aastajal.

Muidugi ei saa unustada haridust, kultuuri ja ettevõtlust. Linna tuleb vaadelda tervikuna, sest üks valdkond mõjutab paratamatult teisi ja vastupidi. Arhitektina tean, et linnaruum ehk meid ümbritsev elukeskkond mõjutab väga paljut: nii tervist ja heaolu kui ka otsuseid, kuhu tulevad töökohad või kuhu kolida elama. Siin peab eelkõige järgima, et linnavalitsuse iga otsus peaks lähtuma sellest, et linn liigub kokkulepitud suunas. Arengukavad ei tohi jääda loosungiteks, mis sahtlis tolmu koguvad ja ainult valimiste ajaks välja võetakse.

Tartul läheb täna juba päris hästi, aga see ei tähenda, et võiksime käed rüpes istuda ja leppida olemasolevaga. Abilinnapeana olen tõestanud, et on võimalik käima lükata kaua seisnud planeeringud Emajõe ääres või uute arendusalade planeerimist, mis loob võimalusi kodude ehitamiseks või ettevõtete siiatoomiseks. See näitab, et kui midagi tahta teha, siis asjad liiguvad. Küsimus on, kas meil jätkub julgust, uuenduslikkust ja värsket pilku, et teha järgmised sammud ja astuda harjumuspärasest rajast välja. Et Tartu oleks linn, kus elu on lihtne ja rõõmus nii tudengil, õpetajal kui vanaemal.

Linn, mida me kõik peame oma koduks.

Sotsiaaldemokraadid on alati olnud hea linnaruumi eestkõnelejad – see on mulle arhitektina eriti südamelähedane. Aga suures pildis on oluline hoida fookus igapäevasel toimetulekul, sest ühiskond on nagu kett, mis püsib tugev ainult siis, kui kõik lülid on hoitud ja õnnelikud. Olgu selleks õpetaja, arst, päästja, laps, ema-isa või vanaema. Meie ühiskonnas kiputakse olema liialt tugevuse usku, aga usun, et võrdsem ühiskond on kõigile parem.

Ma näen Tartut kui perekonda. Kui peres on üks inimene õnnetu, ei saa ka teised end hästi tunda. Sama on linnaga – igaüks peab tundma, et ta on hoitud ja vajalik. Seetõttu ei saa Tartu linnapea lubada, et ootame veel neli aastat. Ei saa, sest kodud, tänavad ja inimeste heaolu ei oota.

CV

- Arhitekt ja linnaplaneerija, veab abilinnapeana ruumiteemasid.
- Töötanud nii era- ja avalikus sektoris kui ka vabakonnas: arhitektuurbüroodes, linnauuringute kompetentsikeskuses Linnalabor, kultuurilehe Sirp arhitektuuritoimetajana, õpetaja ja õppejõuna, Arvamusfestivali tiimis, Paide linnaarhitektina ja eri ametites Tartu linnavalitsuses.
- Kasvanud Karlovas, õppinud Kunstiakadeemias, nüüd tagasi kodulinna.

Heljo Pikhof: eakad ja noored vajavad rohkem meie tuge

429
Heljo Pikhof

Abilinnapea kandidaat, kes vastutab sotsiaal- ja lastevaldkonna eest

Inimese elukaare algus ja ots, alfa ja oomega, on mõnes mõttes sarnased. Ei lapsepõlves, ei vanuigi saa inimene ise suurt ettemääratuse või elukäigu vastu.

Laps ei vali, kuhu ja millisesse perre ta sünnib. Ometigi laotakse alus kogu eluks just lapsepõlves. Meie perede sotsiaalmajanduslik olukord on vägagi erinev ja mis seal salata – ka asotsiaalsetes peredes kasvab lapsi. Väikelapsed ja koolieelikudki võivad teinekord küll külarahva/ühiskonna silme eest varjule jääda, aga just selles eas areneb/on arendatav inimlaps kõige kiiremini. (Väikese vahelepoikena – rõõmu teeb, et meil Tartus pole praeguseks lasteaia/hoiukohtade pöuda.) Eriti silmatorkavaks saab erisugune kodutaust siis, kui laps hakkab kooliteed käima.

Meie hariduslik ebavõrdsus on suur ja süvenev. Kes pääseb (kahe) suure linna nn eliitkooli, kuhu ema-isa ta autoga treppi viib, kes kõmbib ise mõne kilomeetri elukohale lähimasse kooli, sest madala sissetulekuga perele on esmatähtsad väiksemad kuld.

Meil on koole, kus pere mediaansissetulek on 4500 eurot (nõnda oli see mõni aasta tagasi, praeguseks on küllap suuremgi), ja koole, kus see on 1000 eurot kuus. On neidki leibkondi, kus elamisraha tuleb kokku kasinast sotsiaaltoetusest ja vanem(ad) ei tea ega hooligi, kus ja millega järeltulija oma koolipäeva sisustab. Ka parimad õpetajad koonduvad (maine ja akadeemiliste tulemuste põhjal) parimasse koolidesse, väikestel koolidel pole raha, et kvalifitseeritud pedagoogile väikese kooruse eest suure linnakooliga vähegi võrdväärselt palka maksta.

Kui siia lisada, et oma elukohajärgses koolis ei õpi üle 45 protsendi algklasside ja 60 protsenti gümnaasiumiõpilastest, siis kogu me haridusmaastik on nagu pudru ja kapsad ning täiesti ettearvamat. Valida, koolile kõrgemaid kvaliteedinõudeid esitada saavad ikka heal järjel olevad lapsevanemad.

Demokraatia üks aluseid on võrdsus, võrdsus ka hariduses. See ei tähenda, et kõik õpilased saavutavad võrdsed õpitulemused, vaid seda, et erinevused ei tohi sõltuda taustateguritest, rahast ja väärtustest, mida õpilane ise mõjutada ei saa. Paljudes Euroopa riikides kasutatakse nn taustatasandaja meetmeid – antakse lisaraha kaugematesse piirkondadesse, pakutakse tasuta õpiabi, piiratakse varajast valikut eliitkoolidesse, tutvustatakse huvihariduse võimalusi jne. Meilgi on see tehtav, seda enam, et juba 2040. aastal on Eestis kooliealisi lapsi ümmarguselt 13 protsenti vähem kui täna.

Et noor peaks saama oma võimete kohase hariduse, on ka üks põhjusi, miks mina ei poolda Tartu gümnaasiumikohtade nappuse leevendamist sel moel, et sulgeme sissesõitnutele oma koolide ukseid. Ülikoolilinna head koolid peaksid head haridust andma igale õpihimulisele.

Mis nüüd elukaare teist otsa puudutab, siis kõige lihtsam on tõdeda: kõiki teenuseid on vaja juurde. Esiteks, kõiksugu koduhooldusteenuseid, ja mitte hinge-hinna eest. Ehk siis – ka linn aitaks. Kes siis kodust ära kroonuasutusse tahaks, kui jaksab veel koduseinte toel toime tulla. Laiendada tuleb eakate päevahoiuteenust, siingi paneks linn öla alla. Omastel on sedasi kindel tunne, et vanainimesel hoitakse pilk peal, ja eakal endal seltsi ja tegevust.

Hooldekodukoht pensioni või jõukohase hinna eest oli äärmiselt õige siht, mille eest oleme aastaid seisnud. Kui

CV

- Põline tartlane, hariduselt jurist, täiskasvanud poja ja tütre ema ning kahe lapselapse vanaema.
- Kuulunud Riigikogu viide koosseisu.
- Parlamendi sotsiaalkomisjoni ja õiguskomisjoni ning kultuurikomisjoni esimehena on töötanud agaralt seaduste loomise ning nii mitme sotsiaal-, haridus-, tervishoiu- ja õigusküsimuse lahendamise kallal.
- Tervelt seitsmel korral on valitud Tartu Linnavolikokku.
- Täna tegutseb volikogu sotsiaalkomisjoni esimehena.

viimaks asi looma hakkas, kappasid hinnad eest ära, segadust külvaksid poliitikud, omavalitsused käisid riigiga kohut jne. Eks linn pea nüüd kuidagi hädalise ja omavalitsuse raha klapi-tama, et tagada abivajaja ja tema pere väärikas toimetulek. Egas omastehooldajaid saa tagasi sunnismaisusse suruda.

Lapse/nooruki ja vanainimese omamoodi ühisosa võib näha selleski, et mõlemad vajavad ühiskonna mõistvat ja eakohast nõustamist, hingeabi. Oleme kõik kuulnud, kui palju on noortel vaimse tervise häired ja et järjekord psühholoogide-psühhiaarite vastuvõtule muudkui kasvab. Kuid ega meie tohtu kiirusega tormavas elus suuda ka terane vananimine alati ajaga sammu pidada, saati siis see, kes hakkab väsimata.

Meil on lähitulevikuski loota Euroopa rahatuge, seega julgen väita, et vähemalt osa sellest tahab linn suunata vaimse tervise projektide toetuseks. Et abi oleks kergemini kättesaadav.

Ants Johanson: tervet meelt

- Saagu Tartusse tugev psüühikahäirete ravikodu -- haiglad üksi ei suuda haigetsaanud lapsi normaalsesse ellu tagasi tuua.
- Harrastajatele kultuuritegijatele on tarvis rohkem võimalusi esinemiseks ja oma loominguga näitamiseks. Lisaks laulu- ja tantsupeokultuurile.
- Ohutud tingimused aastaringseks jalgsi ja rattaga töö, koolis, ringides, trennis jne käimiseks, samuti vastav järelvalve ning reeglite meeldetuletamine.
- Transiitliiklus kesklinnast ära. Mõtleme kasvõi Riia tänava mürale ja heitgaasidele!?
- Linnavõim peab olema kodanike vastu sõbralikum. Selgitamine ja möödalaskmiste tunnistamine on tugevuse, arrogantsus nõrkuse näitaja.

445
Ants Johanson

Kultuurikorraldaja, pilliõpetaja ja saatejuht

Kajar Lember: kas ettevõtlus kasvab paremini õigusriigis või džunglis?

430
Kajar Lember
Ettevõtja, endine
Tartu abilinnapea

Vaba turg on üks tore fraas, mis mulle ka väga meeldib. Aga kui hakkame vaatama, kui vabad me siis tegelikkuses oma turul oleme, siis saame kiirelt aru, et seda vabadust pole just liiga palju järele jäänud. Kõlab uskumatult – aga täpselt nii ju ongi. Selle valguses ajab mind muigama, kui keegi tembeldab sotsiaaldemokraate ettevõtjavenulikuks ning majandust pärssivaks jõuks.

Realsus on paraku see, et meid ümbritsev majanduskeskkond mõjutab meid oluliselt rohkem, kui võimul olev erakond. Julgen väita, et ilma riigi sekkumiseta teatud valdkondades, kasvaks ühiskonnas ebavõrdsus veelgi ja soovitud tervikuna jõukas riik, lükkub üha kaugemale.

Maaailm on muutunud. Kui teised riigid teevad kõik, mis võimalik, oma ettevõtete tegevuse toetamiseks ehk konkurentsivõime tõstmiseks, aga kui meie usume ikka, et küll siinmail paneb turg kõik paika, oleme pehmelt öeldes naiivsed.

Me ei taha tihti endale tunnistada, et meie ettevõtjate edu ei kasva tühjust kohast. Tasuta kooliharidus, tugev digiriik, turvaline ühiskond – kõik see on sündinud ühise maksuraha eest. Skype ja Bolt poleks tõenäoliselt ilma selleta kunagi sündinud. Loomulikult

peab olema ettevõtlik ja riik ei tohi ettevõtlust surnuks maksustada, kuid üksi on ka ettevõtjal raske imet teha. Inimesed eelkõige ja justnimelt haritud meeskondades ning oskuses neid rakendada, peitub tihti edu võti ja see seisab ühiskonna loodud vundamendil. Seepärast on igati aus, et ettevõtlus panustab ka ise tagasi ning meil on väga ägedaid näiteid, kus see ka nii toimib aga see eeldabki võimet näha laia pilti.

Sotsiaaldemokraatia ei tähenda mingit maksude nuhtlust ega piirangute õudusunenägu. See tähendab ausaid reegleid ja seda, et riigi, omavalitsuste ja ettevõtjate vahel peab toimuma dialoog. Ainult nii saame liikuda ettevõtluskeskkonna poole, kus tegevused põhinevad võimalikult väikesel bürokraatial ja toetatakse ettevõtjate praktilisi vajadusi, sest siis saavad areneda nii riik ja omavalitsus, kui ka ettevõtlus.

CV

- Tegutsenud 30 aastat väikeettevõtjana.
- 2002–2009: Tabivere vallavolikogu esimees
- 2011–2013: Riigikogu liige. Riigieelarve kontrolli erikomisjon ja põhiseaduskomisjon
- 2013–2016 Tartu abilinnapea, vastutades rahanduse, linnavara ja ettevõtluse eest
- Juhtinud aastaid AS Emajõe Veevärk, AS Elering ja SA Tartu Teaduspargi ja Tartumaa Turismi nõukogu

Kõige ohtlikum on uskuda, et ettevõtlus areneb ainult siis, kui riik nõ üldse ei segaks. Tegelikuses on aga palju suurem tänane mure see, et kui töötaja ei saa täiskohaga töö käes ja ausalt palka teenides sõna otseses mõttes oma eluga hakkama ja nad näevad, et ettevõtlus tähendab ainult väheste rikastumist, aga mitte õiglast palka ega turvatunnet, siis kaob ka usk ettevõtlusse ja riiki, ehk demokraatiasse tervikuna.

Teiselt poolt on meile oluline regionaalne tasakaal. Kas tahame Eestit, kus pealinn särab, aga teised piirkonnad surevad välja? Või tahame riiki, kus ettevõtlus kasvatab kogu ühiskonda – loomulikult töökohtade ja maksutulu kaudu? Vastus peaks olema ilmne, sest me ju saame ka aru, et töökohti loovad ettevõtjad ja riigi roll on luua võimalusi ja seda protsessi igati soodustada.

Kui tahame, et Eesti ettevõtlus oleks tugev ja kestlik, siis peab ta teenima tervet ühiskonda ja riigi roll on luua õiglane ja konkurentsivõimeline mänguväljak, muidu satume džunglisse, kus pole ka suured kiskjad tihti üleliia õnnelikud.

Toomas Jürgenstein: Tartu vaimuga nakatunud!

Tartu Vaimu mõju inimestel iseloomustab loov, analüüsiv ja otsiv hoiak maailma suhtes, kõik need omadused on üle kandunud paljudele tartlastele. Selline hoiak võib väljenduda inseneris, kooliõpetajas, ametnikus, meditsiiniões – tegelikult kõikidel elualadel! Viimasel ajal olen pisut muret tundnud Tartu Vaimust nakatunud süvahumanitaaride juurdekasvu pärast.

Lugesin hiljuti legendaarse kirjandusõpetaja Vello Saage 100. sünniaastapäevaks välja antud kogumikku „Õpetaja elav sõna“ ja see pani küsimaks, miks ma täna ei suuda Tartus nimetada märgilist kirjanduse või ka näiteks ajaloo kallakuga õppe-suunda või klassi?

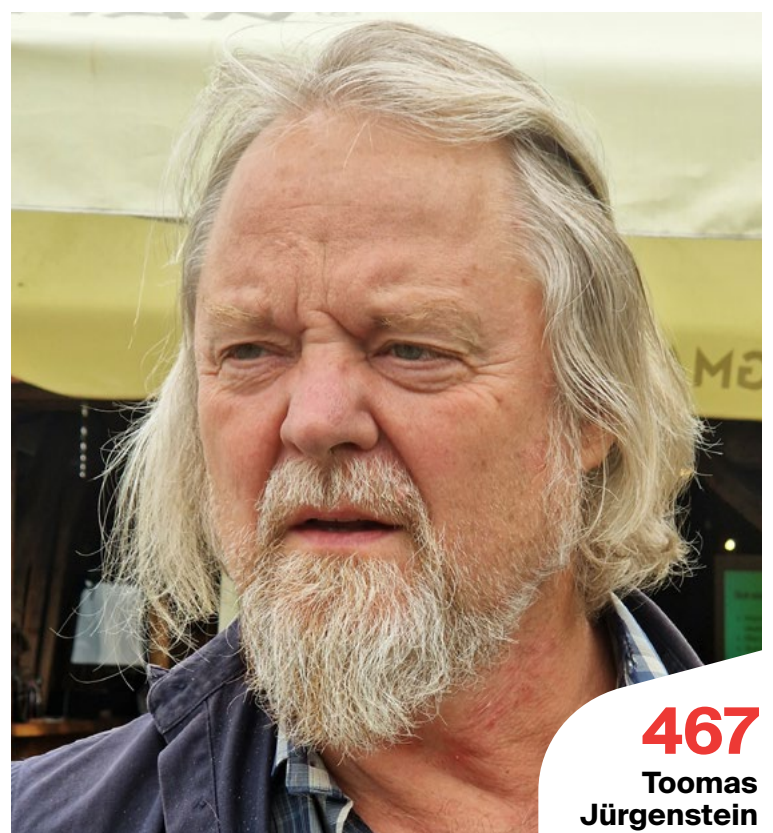
Ma ei usu, et asi on õpetajate isiksustes, on ka täna koolides Vello Saage sarnaseid õpetajaid. Tean hästi ka seda, et tänane riiklik õppekava veeretab süvahumanitaaria ette takistusi. Siiski võiks

Tartu koolides tõsisemalt pead tõsta õppesuunad, kus oleks rõhk emakeele, kirjanduse ja ajaloo teadmistel ja seal õppides tuleks rinda pista nii keeruliste kirjanduse – ja kunstiteoste varjatud sõnumite kui ajaloo unustatud nurgatagustega. Ning suuline eneseväljendus ja analüüs oleks nendes klassides hinnatud samaväärselt kirjalikuga!

Pragmatiline maailm suhtub süvakultuuri vahel üleolevalt, justkui seda võiks teha siis kui aega üle jääb. Tartus ei tohiks nii olla! Elu näitab samuti, et oma eriala

peensusteni valdav insener või IT spetsialist leiab kergesti ühise keele samaväärse spetsialistiga humanitaariast. Ning erinevate valdkondade ühisest dialoogist sünnibki süvakultuur!

Võime loota Tartus jätkub viljakas kooskõla kirjanduse ja inseneeria, ajaloo ja muusika, teoloogia ja teatri, matemaatika ja kujutava kunsti jne vahel. Siis võime kindlad olla, et kesklinna kasvav kultuuritempel Siuru täitub iga päev Tartu Vaimust nakatunud inimestega.

467
Toomas Jürgenstein

Eveliis Padar: millisesse Tartusse me tahame oma lapsi tuua?

431

Eveliis Padar
Sotsioloog,
Mõttekoda Praxis
analüütik

Ühiskond peegeldub linnades, ja lapsed – või nende puudumine – peegelduvad omakorda linnaruumis. Kõnniteede laiuses, liikluse kiiruses, mänguväljakute kvaliteedis ja ligipääsetavuses, asutuste ja teenuste turvalises ja lastesõbralikus disainis, selles, kas laps on kultuurisündmustele oodatud või lihtsalt talutud.

Mitte kõik ei taha või saa lapsi, aga kui mõtleme kogukonna kestlikkusele, peame küsima: kas soovijatel on see võimalik? Ja kas linn toetab või takistab seda? Tulevikku puudutavad otsused sünnivad oleviku turvatundest. Nii lihtne – ja nii keeruline – see ongi. Ja Tartul on turvalise elukeskkonna loomiseks kõik eeldused. Küsimus on, kas on ka püsivust ja tahet.

Kui Tartu soovib olla linn, kus sünnib elu, peab ta olema linn, kus elu ka kestab, õitseb ja mille pinnasesse on hea juuri ajada. Tartu linnajuhid peavad pidevalt küsima, kas inimesed tahavad Tartus elada? Kas nad saavad seda endale lubada? Ja kas nende lapsed tahaksid siia kunagi tagasi tulla?

Selleks on tarvis lammutada müüte: et kesklinn kuulub äridele, et haljasala on taandatav kulurida; et linnaservad on logistika- ja kaubanduspindade kolealad ja parkimisväljad; et pereelu tähendab taandumist maakonda; et äärelinnas elades peab peres olema auto;

et autoga peab saama sõita mööda linna piirkiruse piirimail. Peredesse investeerimine peab olema sama sihikindel kui ettevõtlusesse investeerimine.

Samuti ei tohi peresõbralik linn jätta tähelepanuta nooru. Noored ei vali kodulinna vaid töö või õpingute järgi, vaid ka tunde järgi, kas nad on oodatud. Tartu vajab linna südamesse, Annelinna ja Emajõe vahelisele alale noorteparki. Teismeiga on sageli kõige enam avalikku ruumi vajav, aga kõige vähem sinna oodatud eluetapp. Enamik parke on kas väikelastele või peredele suunatud. Noorteparki rajamine oleks seetõttu korraga sotsiaalne investering, ruumilise õiguse taastamine ja tulevikusidemete loomine. See võiks olla Tartu kiigepiir, kus kohtuvad ratturid ja luuletajad, skeiterid ja nende vanavanemad – mitte ainult meelelahutuspaik, vaid eneseleidmise ruum ja põlvkondade kohtumispai, kus võiks tulla päriselt kokku see põlvkond, kelle nimel me täna linnapoliitikat kujundame.

Perepoliitika peab algama kogukonnast ja linnast. Lapsed vajavad turvatunnet ja seda toetavat infrastruktuuri. Ei ole mõtet loota, et nad jäävad Tartusse, kui me ise ei loo linna, kuhu jääda tasub.

Kas järgmine tartlane sünnib ja jääb siia, otsustame meie kõik koos. Linn, mis valib lapse ja noored, valib ka oma tuleviku.

432

Mart Hiob
Ruumilise
planeerimise ja
muinsuskaitse
konsultant,
projektijuht ja
ekspert

Mart Hiob: kõigil peab olema valik – tartlased peavad saama mugava võimaluse liikuda rohkem bussiga, rattaga ja jalgsi

Tartu on linn, kus vahemaad ei ole suured, kuid kummalisel kombel istub iga päev tuhandeid inimesi autosse ka siis, kui kooli või tööle jõuaks rattaga või bussiga sama kiiresti. Auto on mugav, kuid kui kogu linnatransporditugineb ainult sellele, tekivad ummikud, parkimismured ja tänavad, kus jalakäija ja rattur tunneb end tõrjutuna. Tegelikult on Tartu eelis just see, et siin saab liikuda mitmel viisil – kui vaid seda võimalust päriselt väärtustataks ja arendataks.

Eriti oluline on see koolilaste jaoks. Kui laps saab iseseisvalt bussiga, jalgsi või rattaga kooli minna, säästab see iga päev kümneid minuteid vanemate autosõitu. Kujutagem ette kahte peret: ühes tuleb laps iga hommik ja pärastlõuna autoga läbi ummikute viia ja tuua; teises peres istub laps ratta selga või kõnnib turvalist tänavat mööda kooli ise. Teise pere vanematel jääb aastas kümneid tunde vabaks, mida saab pühendada tööle või puhkusele. Linn aga võib tänavatel väiksema liikluskoores ja puhtama õhu.

Iseseisev koolitee ei anna lapsele ainult liikumist, vaid ka harjumust oma päeva ise korraldada. Kui laps liigub jalgsi või rattaga, saab ta igapäevaselt vajaliku füüsilise aktiivsuse – see toetab tervist ja keskendumisvõimet. Samuti õpib ta vastutama, arvestama liiklusreeglitega ja tegema ise

otsuseid. Need on oskused, mida ei saa auto tagaistmel omandada.

Seejuures ei päde laialt levinud eksiarvamus, justkui talvel ei oleks meil võimalik jalgsi või rattaga liikuda. Inimesed, kelle lapsepõlv möödus nõukogude okupatsiooni all, võivad kinnitada, et autoga laste koolivedamine oli suur erand – praktiliselt kõik käisid ühistranspordiga või jalgsi. Ise olen rattaga sõitnud nii keskkooli kui ülikooli vahet kogu talve. Samuti olen vedanud talvel rattaga lapsi nii lasteada kui kooli esimestesse klassidesse. See ei ole midagi kaalamurdvat ka Tartu talve tingimustes.

Ühistranspord on siinkohal sama tähtis. Kui bussisõit on kiire ja usaldusväärne, kasutavad seda nii noored kui täiskasvanud. Mida rohkem inimesi valib bussi, ratta või jalgsi liikumise, seda rohkem ruumi jääb neile, kelle jaoks auto on tõesti ainus võimalus. See on ring, mis toidab iseennast: mida parem on ühistranspord ja rattateed, seda vähem on ummikuid ja seda meeldivam on linn kõigile.

Tartu on täpselt õige suurusega linn, kus auto ei pea olema esimene lahendus. Kui laps saab iseseisvalt kooli ja täiskasvanu tööle ilma rooli keeramata, muutub linn rahulikumaks, tervislikumaks ja elamisväärsemaks. Küsimus ei ole ainult mugavuses, vaid ka tulevikus: millise liikumisharjumuse võtavad meie lapsed täiskasvanuella kaasa.

Kui küsida, mida lapsevanem linnalt vajab, pole vastus luksus, vaid toimiv turvalisus. See tähendab:

- **linnaruumi**, kus lapsevanker ei jää prakku ja vanaema ei pea tegema ekstreemretke koos mudilasega;
- **lastehoiuvõrku**, mis arvestab linna struktuuri ja erasektori panust, et lasteaiakoht oleks kodu lähedal nii lhastes, Kvissentalis kui Supilinnas;
- **kultuuri**, kus lapsed pole talutud kaaslased, vaid kodanikud, kellele pakutakse sisukaid ja kättesaadavaid elamusi;
- **linnakeskkonda**, kus metsikud haljasalad ja aeglase liikluse tsoonid pole viga, vaid väärtus ja kliimateadlik praktika.

Sinu kandidaadid Tartu linnas

Elo Kiivet

Tartu abilinnapea, arhitekt ja linnaplaneerija

Heljo Pikhof

Riigikogu liige, Tartu Linnavolikogu sotsiaalkomisjoni esimees

Kajar Lember

Ettevõtja, endine Tartu abilinnapea

Eveliis Padar

Sotsioloog, Mõttekoda Praxis analüütik

Mart Hiob

Ruumilise planeerimise ja muinsuskaitse konsultant, projektijuht ja ekspert

Maarja Maatee

Kultuuri- ja ürituste korraldaja, kokk, Mõla ja Käki perenaine

Ismail Mirzojev

VOCO vanemõpetaja, Tartu linnavolikogu liige ja rahanduskomisjoni liige

Joanna Hoffmann

Tartu Kunstimuuseumi direktor, kunstiajaloolane

Gaabriel Tavits

Tartu Ülikool, õppejõud

Markus Meier

Endine Tartu linnavolikogu liige, noorte eestkõneleja

Johanna-Maria Tõugu

Keskonnakaitsja ja poliitik

Karl Pütsepp

Emakeeleõpetaja, endine Tartu linnavolinik

Piret Maasik

Kultuurispetsialist, Veeriku Seltsi asutajaliige, IPSC laskeinstruktor, India-Eesti Naiste Ärinõukogu president ja Eesti-India Ühingu auliige

Hannes Soosaar

Ettevõtja ja endine vallavanem

Elsa Leiten

Sertifitseeritud siseaudiitor, KOV teenustasemete nõukoja esimees, Tammelinna seltsi juhatuse liige, linnavolikogu keskkonnakomisjoni liige, TÜ magistrant ühiskonnas muutuste juhtimise erialal

Indrek Kuusk

Tartu Ülikooli projektijuht, jurist, väikeettevõtja, Supilinna Seltsi juht

Laila Kaasik

Kosmosetehnoloogia nooremteadur (doktorant) Tartu Observatooriumis, haridus Bioloogia MSc

Ants Johanson

Kultuurikorraldaja, õpetaja ja saatejuht, volikogu kultuurikomisjoni liige

Maire Koppel

Sotsiaaltöötaja, Tartu linna aukodanik

Jüri-Ott Salm

Keskonnakaitsja

Sinu kandidaadid Tartu linnas

Piia Jürgenson

Tartu Liikumispuuetega Inimeste Ühingu juhatuse liige ja Tartu linnavolikogu sotsiaalkomisjoni liige

Anders Urbel

Tartu Näitused, messi projektijuht. Tartu linnavolikogu majanduskomisjoni liige

Vilve Pohla

Tartu Rakenduslik Kolledž, meisterõpetaja

Priit Välja

Psühhiaatria eriala resident, Eesti Nooremarstide Ühingu juhatuse liige

Ljudmila Kazarjan

Luuletaja, publitsist ja teaduse populariseerija. Tartu Rahvusvahelise V.A. Žukovski nimelise Luulefestivali korraldaja

Jaroslav Khatkin-Lang

Radioloogiatehnika tudeng

Mario Raitar

Tartu linnavolikogu rahanduskomisjoni liige

Tanel Tammet

Rakendusliku tehisintellekti professor, TalTech

Heiki Järveveer

Est-Doma OÜ, juhatuse liige

Wout Verlinden

Tarkvaraarendaja

Ester Barkala

Veeriku kooli ajaloo ja ühiskonnaõpetuse õpetaja

Mihkel Lepik

Ülipilane, Noorsotside Tartu juht

Jaan Kroon

Genialistide Klubi programmijuht

Tanel Simson

Keemialabori operaator

Krista Piirimäe

Kunstiajaloolane, õpetaja

Maria Isabel Runnel

Tartu Ülikooli valvekeskuse operaator

Tauri Tampuu

Erasektori teadlane, radarkaugseire ekspert. Linnavolikogu arengu- ja planeerimiskomisjoni liige

Erkki Laaneoks

Arendaja ja õppejõud

Silver Meikar

Poliitik ja inimõiguslane, sünnilt ja südameelt tartlane

Toomas Jürgenstein

Hugo Treffneri Gümnaasiumi religiooniloo ja filosoofia õpetaja

Peep Peterson

Endine ametiühingujuht ning tervise- ja tööminister, tänane ettevõtja, kokk ja koolitaja

Kohalikud lubadused:

- 1** Töötame selle nimel, et **kodu** Tartus oleks igaühele **taskukohane**. Selleks loome linna **kodupoliitika**: analüüsime üürimajade ehitamise, Sihtasutus Tartu eluasemefondi laiendamise, noorte perede toetamise ja eluasemeturu mitmekesistamise võimalusi.
- 2** Võimaldame **tasuta bussisõitu** õpilastele ja üliõpilastele ja arendame rattaringlust ühistranspordi osana.
- 3** Teeme **kõnniteed kõigile ohutuks**. Kõnniteed peavad olema ka talvisel ajal läbitavad! Suurendame linna vastutust **kõnniteede talihoolduse eest** ja korraldame koostöös elanikega lumekoristuseks ühishankeid
- 4** Hoolitseme, et igal **lasteasutusel** oleks oma **varjumispaik** ja iga Tartu elanik teaks, kuidas tegutseda kriisi korral.
- 5** Loomme **õpetajatele** paremad **töötingimused**: viime järgmise nelja (4) aasta jooksul õpetaja **nädalakoormuse** põhikoolis **21 kontakttunnini** ja lepime töötingimused ja -tasud iga-aastaselt kokku kollektiivlepingus. Tõstame linna **lastehoidudes** töötavate kvalifikatsiooniga **lapsehoidjate töötasu**.
- 6** Ehitame ja arendame **Siurut Tartu linnasüdame uue magnetina** lisaks ülikoolile ja Vanemuisele. Siuru, mis saab koduks Tartu Linnaraamatukogule, Tartu Kunstimuuseumile ja Elektriteatrile, hakkab pakkuma nii lastele kui eakatele avatud ja atraktiivset vaimse suhtluse keskkonda ning kvaliteetse vaba aja veetmise võimalusi, hoides lahti ukseid raamatu-, väärtfilmi ja kunstimaailma kõigile tartlastele, Tartusse õppima tulnud noortele kui ka kaugematele külalistele.
- 7** Aitame Tartus arendada **nutikat tööstust** ning toetame selleks vajalike kommunikatsioonide rajamist. Eraldame maa-ala Tartu **kõrgtehnoloogilise kaitsetööstuspargi** rajamiseks ning kutsume siia teadmismahukaid **drooniarenduse ja tehisaruga** tegelevaid kaitsetööstuse iduettevõtteid. Arendame **“Testi Tartus” keskkonda** uudsete tehnoloogiate ja teenuste katsetamiseks.
- 8** Muudame **linna teenused** inimkeskseks ja bürokraatiavabaks. Juhime Tartut läbipaistvalt ja strateegiliselt, kujundades teenuseid ja otsuseid koos huvirühmadega ning nende vajadusi silmas pidades.
- 9** Peame linna arendamisel silmas **Tartu Ülikooli ja teiste Tartus asuvate kõrgkoolide vajadusi**. Sõlmime pikaajalised koostöölepingud Tartu Ülikooli, Maaülikooli jt Tartu kõrgkoolidega. Viime sisse Tartu Linnavalitsuse **regulaarsed kohtumised** kõrgkoolide rektoritega.
- 10** Laiendame **koduteenuste kättesaadavust**, sh toidu ja ravimite koju toomist, kodu korrastamist ja meditsiinilist tuge. Koduhoolduse ja hooldekodu teenuse maksumus kaetakse abivajaja ja omavalitsuse vahendeid kombineerides, et tagada abivajaja ja tema pere väärikas toimetulek.

Ismail Mirzojev: Tartu – Eesti hariduspealinn

CV

- Tartu linnavolikogu liige
- rahanduskomisjoni liige
- Tartu VOCO vanemõpetaja
- kolme lapse isa

Tartus liikudes meenutab mulle iga tänavanurk, miks just see linn on hariduse süda. Näen, kuidas minu õpilased kutsekoolis panevad esimest korda mootori kokku ning kuidas minu lapsed lasteaia oma esimesed lavakogemused omandavad. Põhikoolis avastatakse maailma, gümnaasiumis arutletakse suurte teemade üle, ülikoolis otsitakse uusi lahendusi. Huviharidus kasvatab loovust ja riigikaitse annab noorele julguse ning vastutustunde. Olen õpetaja ja kolme lapse isa ning näen iga päev, kuidas keskkond mõjutab noorte kasvu. Kui õige juhendamine avab õpilasele uue tee ja iga etapp viib loogiliselt järgmisesse, kasvab lapsest mitmekülgne ja terviklik inimene – keegi, kes saab elus hakkama igas olukorras.

Tihti kipume mõtlema, et lasteaed, kool, kutsekool ning ülikool on justkui eraldi teekonnad. Tegelikult võiks Tartu olla linn, kus need rajad kohtuvad – kus ühtki ust ei panda kinni, vaid iga tuba viib järgmisesse. Kujutlen, kuidas gümnaasist ei tunneks, et kutsekool ja ülikool on “teised maailmad”, vaid näeks neid oma arengu paralleelsete võimalustena. Tudeng mõistaks, kuidas kunst, sport või kogukonna tegevused toetavad inimest terve elu. Riigikaitse ei tähendaks ainult sõdurivormi, vaid teadmist, et igaüks meist vastutab oma linna ja inimeste eest.

Selleks, et see visioon saaks reaalsuseks, peab linn tegema konkreetseid samme:

Tartu hariduskoostööpere –

luua linnapõhine platvorm, kus lasteaedade, koolide, kutse- ja ülikoolide, riigikaitse õpetajad vahetavad kogemusi ja kavandavad koos õpilaste õpiteekonda.

Riigikaitse kui osa kodaniku- kasvatuses – kasvatada vastutust ja turvatunnet järk-järgult juba alusharidusest peale, õpetades noortele oskust kriisilukordades

Selleks, et see visioon saaks reaalsuseks, peab linn tegema konkreetseid samme:

- 1. Tartu hariduskoostööpere** – luua linnapõhine platvorm, kus lasteaedade, koolide, kutse- ja ülikoolide, riigikaitse õpetajad vahetavad kogemusi ja kavandavad koos õpilaste õpiteekonda.
- 2. Ühine praktikasüsteem** – võimaldada põhikooli- ja gümnaasiumiõpilastel juba varakult kogeda nii eraettevõtte kogemust, kutsekooli töötubasid kui ka ülikooli laboreid.
- 3. Huvihariduse kindel rahastus** – linn peab hoidma huvihariduse kättesaadavana igale perele, sest loovus ja sport on sama olulised kui matemaatika või inglise keel.
- 4. Riigikaitse kui osa kodaniku- kasvatuses** – kasvatada vastutust ja turvatunnet järk-järgult juba alusharidusest peale, õpetades noortele oskust kriisilukordades hakkama saada ja üksteist toetada.
- 5. Tartu kui eeskujulik õpetajate linn** – väärtustada õpetajaid, pakkuda neile arenguvõimalusi ja siduda koolid kohalike ettevõtete ja kogukondadega.

Ühine praktikasüsteem – võimaldada põhikooli- ja gümnaasiumiõpilastel juba varakult kogeda nii eraettevõtte kogemust, kutsekooli töötubasid kui ka ülikooli laboreid.

Huvihariduse kindel rahastus – linn peab hoidma huvihariduse kättesaadavana igale perele, sest loovus ja sport on sama olulised kui matemaatika või inglise keel.

hakkama saada ja üksteist toetada.

Tartu kui eeskujulik õpetajate linn – väärtustada õpetajaid, pakkuda neile arenguvõimalusi ja siduda koolid kohalike ettevõtete ja kogukondadega.

Need sammud ei ole loosungid, vaid tehtavad otsused. Kui linn suudab need kokku siduda, siis kasvab Tartust põlvkond, kes oskab mõelda, teha, tunda ning kaitsta.

434

Ismail Mirzojev
VOCO vanemõpetaja,
Tartu linnavolikogu ja
rahanduskomisjoni
liige

Tartu ei pea olema ainult tudengilinn. Tartu võib olla linn, kus iga põlvkond ja iga haridusaste toetab üksteist. Linn, kus sünnivad inimesed, kes tunnevad nii haamri raskust kui ka labori vaikust. Kes oskavad lahendada matemaatika- ülesannet ja samal ajal nõustada oma lähedast. Kes ei karda võtta vastutust ja kaitsta oma kodu.

Selline on minu unistus Tartust – linnast, mis kasvatab mitte ainult spetsialiste, vaid **täisväärtuslikke ja mitmekülgseid inimesi**. Linnast, kus iga tartlane saab kasvada **tasakaalus, avatud ja enesekindla mõtlemisega**.

Kui teeme need sammud koos, siis on võimalik see unistus päriselt realiseerida.

Elsa Leiten: linnavõimust inimeste linnaks

Sageli kasutatakse linna juhtimisest rääkides sõna “linnavõim”, mis peegeldab iganenud arusaama linna toimimisest – nagu oleks linn midagi, mida valitsetakse kusagilt ülevalt. Selline võimusuhtel põhinev käsitus võib tunduda küll kiire ja tõhus, kuid tegelikkus on võrdlemisi habras: ta sõltub kitsa ringi tehtud otsustest, summutab teadmisi altpoolt ja teeb süsteemi aeglaseks just siis, kui on vaja paindlikkust.

Tartu on elujõuline siis, kui linn ei tähista võimu, vaid on partner: avatud, kuulav ja arusaadav. Lihtsamalt öeldes on avatud linna juhtimine omamoodi usalduslepe: harjumus näidata kaarte, selgitada valikuid ja parandada arengukursil tehtud vigu koos kogukonnaga – asu- miseltside, korteriühistute, noorte- volikogu, huvirühmi esindavate ühenduste nõukodade ja teistest partneritega.

Inimkesksed teenused on selle lepingu praktiline pool. See tähendab, et linna teenuseid kavandatakse koos nendega, keda need puudutavad – lapsevanematest ettevõtjate ja eakateni – ning protsess algab küsimusest “kuidas see päriselt sinu elu lihtsamaks teeb?”. Kui vastus on “ei tee”, muudetakse teenust, mitte inimest. See eeldab, et ametnikud ei vaata vaid pabereid ja õigusakte, vaid suhtlevad, kasutavad teenusedisaini ja katsetavad uudemaid lahendusteid. Selleks on

vaja nii pädevat eestvedamist kui mõistmist, et linn koosneb väga erineva tausta, kogemuse, keeleoskuse ja vajadustega inimestest.

Inimlik linn on ligipääsetav, mis on tähenduselt laiem kui füüsilise ruumiga seonduv – kaldteed, kont- rastsed nupud, häälteavitused või taktiilsed juhtteed. Sama tähtis on info ja teenuste, sh kultuurisündmuste, kättesaadavus sõltumata oskustest ja erivajadustest, mis võivad elukaare eri hetkedel igaühel piiranguks saada. Peame ka arvestama, et üha laienev digimaailm võib jätta hätta need, kel digioskuseid napib ning panema rõhku kogukondlikule toele, olgu selleks tugi- isikud või digiheaolumeistrid raama- tukogus.

Linna arengus ja otsustes kaasa rääkimine eeldab, et võimalused on selleks olemas ja lihtsasti arusaadavad: kus, kuidas ja miks seda teha saab. Kaasamise ja koosloome mahukast tööriistakastist leiab eesmärgist sõltu-

valt nii erinevas formaadis arutelud ja kaasava eelarve kui kiireid digiküsitlusi ja referendumeid ning võimaluse anda tagasisidet avalike teenuste kohta. Oluline pole vaid võimalus oma seisukohti jagada, vaid ka linna selgitus, kuidas sisendit kaalutakse, millal taga- sisse antakse ja kus igaüks saab näha, mis ideedest edasi sai.

Läbipaistvus ja aruandekohustus on eeltoodud n-ö pehmete aspektide vundament. Avalik teave koostumistest huvirühmadega, selged reeglid huvide konflikti vältimiseks ja olulisemate inimesi puudutavate otsuste juurde käiv kokkuvõtte ja mõjuanalüüs: mida otsustati, mis kaalutlused olid, mis muutub ja mis riskid jäävad. Strateegiline juhtimine ei pea kõlama jäigalt, kuid see vajab süsteemset ja mõtestatud koordineerimist.

Avatud valitsemine tähendab kindlasti mõtteviiside muutust, kuid hoiab linna ausal, nutikal ja inimlikul kursil. Igaüks meist on osake Tartust!

442

Elsa Leiten

Piret Maasik: kogukonnatunne on meie turvalisuse alus

„Meie inimlik kaastunne seob meid üksteisega – mitte haletsuse ega üleolekuga, vaid inimestena, kes on õppinud muutma ühise kannatuse lootuseks tuleviku suhtes.“ *Nelson Mandela*

2 5 aastat tagasi sai minust tartlane. Esimese viie aasta järel teadsin vaid kolme lähimat tänavanimet. Raske oli. Mere lõhna ei olnud ja rusuv tunne hiilis ringi. Kedagi ei tundnud. Elasin viiekordses majas, inimesed olid ümberringi, aga kedagi ei olnud, ei maja ees ega maja taga. Tuldi, kiirustati tuppa. Pärast esimese lapse sündi teadsin, ET midagi peab muutuma. Pärast teise lapse sündi teadsin, MIS peab muutuma. Pärast kolmanda lapse sündi teadsin, et selle muutuse esile kutsumiseks, pean ma midagi ISE midagi ette võtma. Sündis Veeriku Selts.

Tahtsin, et mu lapsed, minu väikesed tartlased, tunneksid kogukonna õlatunnet juba maast

madalast, et nad tunneksid ja teaksid oma naabreid nimepidi ning, et hoiaksime piirkonnas kokku. Nii heas kui halvas. Mäletan kui paar tänavat eemal ühel noorel emal, kes alles ehitas maja, tööriistad ära varastati – algatasin piirkonnas korjanduse ning kuigi me ei suutnud selle vähesega neile tekkinud kahju korvata, suutsime luua midagi

väärtuslikumat – naeratuse selle mure vahele. Tunde, et nad on sellesse kogukonda oodatud. Teadmise, et nad ei ole ükski. Kõik minu lapsed on käinud Veerikul meile teadaolevatele üksikutele vanaemadele emade- ja naistepäeval lilli kinkimas, lihavõtteaegu pühademune vahetamas ja talviti lund lükkamas. Aga mäletan ka selle naabronu suuri silmi, kelle käest ma soola käisin laenamas.

Lapse kasvatamiseks on tervet küla tarvis – kuidas ma küll sooviksin, et me suudaksime kõigis Tartu linnaosades vaatamata oma kiirele elu tempole lastele pakkuda sedasama. Olen kokku puutunud erinevate kogukonna arendamise kontseptsioonidega, olgu selleks siis meile praegu üle võetud Inglismaa ressursipõhine või kogukonnakeskne lähenemine kui India väärtuspõhine kogemus, kus kogukonda tajutakse kui laiendatud perekonda, kelle ees on meil eetilise kohustus ning kollektiivne vastutus. India kogukonna mudel ei keskendu niivõrd “mida meil on”, vaid “kes me oleme” ja “mille eest me vastutame”. See teeb sellest väga erilise mudeli,

mis sobib hästi ka sotsiaalse sidususe ja vaimse heaolu teemade käsitlemiseks. Kogukond ja kogukonnatunne ei ole üksnes ilus sõna, see on meie endi turvalisuse aluseks. Inimene, kes tunneb seotust oma kodukohaga, hoolib sellest ning on valmis seda vajadusel ka kaitsma.

Kui me vaid teadvustaksime, kui oluline on keskkonna roll meie elus. Kõige kiirem viis muutuste elluviimiseks on keskkonna muutmine, mis omakorda hakkab toetama muutust. Kogukond on osa keskkonnast, kus me igapäevaselt viibime suure osa oma päevast. Meie lapsed ehk rohkem kui meie ise. Kogukonnal on võim ja jõud meid mõjutada ja meie ülesanne on aidata kogukonnal kujuneda parimaks allikaks, mis meid igapäevaselt ja järjekindlalt toetab ja ümbritseb. Üheskoos.

See, mida sa teed, muudab midagi — ja sina otsustad, millist muutust sa soovid luua. Iga inimene on oluline. Iga lugu on oluline. Iga hää on oluline. Mine valima!

440

Piret Maasik
Kultuurispetsialist,
Veeriku Seltsi
asutajaliige, IPSC
laskeinstruktor,
India-Eesti Naiste
Ärinõukogu
president ja
Eesti-India Ühingu
auliige

Heiki Järveveer: varjumiskohad, kriisikindlus ja turvaline linn

Inimeste jaoks pole oluline ainult see, et varjumiskoht oleks tema jaoks olemas, vaid ta teaks kuidas sinna jõuda ning mida sinna kaasa võtta. Tartlased tahavad end tunda kriisikindlalt.

456

Heiki Järveveer
Est-Doma OÜ,
juhatuse liige

Tartus on ametlikult 100 000 elanikku ning vaja on juurde nii avalikke-, korterelamute varjumiskohti, kindlasti ka eramajade koduseid varjumiskohti ja varjumisruume. Tähtis on, et varjumiskohti jaguks igasse linnaossa ning need oleks ligipääsetavad ja inimesed teaksid, kuidas sinna jõuda. Mõistlik on teha koostööd ettevõtetega ja luua varjumiskohti sinna, kus töötab palju inimesi või kus viibib palju külastajaid. Iseäranis peavad kriisivalmis olema avalikud varjumiskohad, näiteks lasteasutustes, ning need peavad olema järjepidevalt hooldatud ja valmis oma ülesannet täitma.

Linnajuhtimises peab kriisikindlus olema sisseharjunud teema! Päästeametil ning Kaitseliidul on võtmeroll elanikkonna kaitse tagamisel. Linna koostöö nende ametitega peab jätkuma ja muutuma sisukamaks. Nii elanikkonna koolitamisel, varjumiskohtade asukohtade planeerimisel, koostöö korraldamisel

asumiseltsidega, ettevõtjatega ja ka naaberomavalitsustega. Enamgi, linnavalitsus peab osalema kõigil suurematel kriisiõppustel, mida korraldavad Kaitseliit või Päästeamet. Kogemused, usaldus ning õlatunne sünnivad järjepidevast koostööst ja ühisest pingutusest.

Õppustel kooruvad välja ka kitsaskohad, mida parandada. Meenutame kevadist üle-Eestilist õhuhäire järeleproovimist, kui kõik sireenid ei käivitunud või käivitused valel ajal. See on hea näide, miks õppuseid on vaja ning millise tähtsusega on kriisiinfo edastamine. Kindlasti tuleks siia lisada ka kohaliku kogukonna koostöö ja infovahetus. Korterühistud ja asumiseltsid on siin suur ressurss, sest oma naabrid ja tuttavad on kõige lähemal oma abi ning teadmistega.

Väga tähtis on kriisiteadlikkus. Et kodused varjumiskohad oleks kasulikud, selleks peavad inimesed teadma, mida seal hoida ning seda ruumi hoidma varjumiskõlbli-

kuna. Vaja on elanikkonna kaitse koolitusi, et suurendada inimeste teadlikkust ohuolukordadest ja õpetada praktilisi oskusi kriisiolukordades tegutsemiseks. Teadmine kuidas käituda, annab vaimujõudu ning enesekindlust kriisiolukorral ennast ja teisi aidata.

Enamgi, linnavalitsus peab osalema kõigil suurematel kriisiõppustel, mida korraldavad Kaitseliit või Päästeamet. Kogemused, usaldus ning õlatunne sünnivad järjepidevast koostööst ja ühisest pingutusest.

Õppustel kooruvad välja ka kitsaskohad, mida parandada. Meenutame kevadist üle-Eestilist õhuhäire järeleproovimist, kui kõik sireenid ei käivitunud või käivitused valel ajal. See on hea näide, miks õppuseid on vaja ning millise tähtsusega on kriisiinfo edastamine. Kindlasti tuleks siia lisada ka kohaliku kogukonna koostöö ja infovahetus. Korterühistud ja asumiseltsid on siin suur ressurss, sest oma naabrid ja tuttavad on kõige lähemal oma abi ning teadmistega.

Johanna Maria Tõugu: looduses loeb igaüks

438

Johanna Maria
Tõugu
Keskkonnakaitsja

Sotside tunnuslause kõlab mulle kui keskkonnakaitsjale eriliselt hästi. Tavaliselt seostame seda mõtet inimestega – laste, eakate või teistega, kes vajavad rohkem tuge ja kelle hääl muidu võib jääda vaevukuuldavaks. Aga sama põhimõtet võiks laiendada ka loodusele ja teistele elusolenditele, kes ei saa ise enda eest rääkida. Metsad, veekogud, linnud ja putukad ei esita oma arvamust vallavolikogule ega kirjuta kaebekirju, aga nende olemasolu ja heaolu mõjutab otseselt seda, kuidas meil endil siin elada on.

Vaatamata sellele, et loodus on inimestest võimsam ja saab ilma meietagi suurepäraselt hakkama, on inimkonna jalajälg Maal tänaseks niivõrd kõikehõlmav, et praegust ajastut nimetatakse antropotseeniks ehk inimliigi poolt domineerivaks ajastuks Maal. Suure voli, võimu ja vabadusega kaasneb ka vastutus – oleme looduskeskkonna tasakaalu niivõrd palju sekkunud, et seda enam peame energiat suunama ka selle taastamisele ja toetamisele. Kui oleme peremeheks juba hakanud, siis heaks peremeheks olla tähendabki olla hooliv ja ettenägelik.

Just kohalikul tasandil on need keskkonda puudutavad otsused kõige selgemini nähtavad. Vallad ja linnad otsustavad, kas

pargid ja rohealad jäävad alles või täidetakse need betooniga. Kohalikest otsustajatest sõltub, kas laps saab turvaliselt rattaga kooli sõita, kas vanaema leiab jalutamiseks varjulise allée või kas meil kõigil on võimalik minna metsa, korjata loodusande ja hingata puhast õhku. Kohalikud otsused prügimajanduse, ühistranspordi või kohaliku toidu osas ei puuduta ainult inimeste mugavust, vaid määravad ka selle, kas jõed püsivad puhtad, õhk jääb hingatavaks ja maastikud säilivad elurikka ja viljakana. Teisisõnu – kui ütleme „Igaüks loeb!“, siis peaksime mõtlema nii inimeste kui ka keskkonna peale, sest nende heaolu käib käsikäes.

Maailm on avatud ja kodu saab

rajada pea ükskõik kuhu. Olen ise elanud Saksamaal ja Šveitsis, aga olen otsustanud, et enda oktoobris sündiva lapse ja järgmisedki kasvatan siiski Eestis. Siin on hindamatud väärtused, mida raha eest ei saa – mets, puhas õhk ja vesi,

vaikus, liigirikkus ja elujõulised ökosüsteemid. Just neid mõjutavad kõige otsesemalt kohalikud otsused. Oleks rumal lühiajalise kasu nimel need väärtused käest anda, sest tegelikult muudavad need iga Eesti paiga omanäoliseks

ja elamisväärses. Kui omavalitsused majandavad keskkonda säästvalt ja vaatavad kaugemale kui järgmine eelarveaasta, siis saavad need rikkused säilida ka tulevaste põlvkondadele.

Maarja Maatee: maagilised Tartu ööd

Tartu oli 2024 Euroopa kultuuripealinn, aga ta on ja jääb meie kultuuri- ja vaimupealinnaks. Olgu suvel või talvel, nädalavahetusel või nädala sees – siin elab ja hingab alati kultuur oma mitmekesisuses – selles ongi Tartu võlu.

Tartu ägedat kultuuriskeenet ei tule siia kuskilt mujalt projektikorras, vaid seda loob siinne kogukond – sealt tulevad algatused ja ideed. Et meie väikeses linnas on midagi igale maitsele, tuleb suure töö ja vastutusega. Täna on majandusolukorras on nii kultuuri- kui sellega käsikäes käiva meelelahutussektoril eriti keeruline toimida, sest iga ürituse ja projektiga kaasnevad arvestatavad majanduslikud riskid. Erasektorit võib ju vaadelda kui eralõbu, aga mis jääb alles meie linna kultuurielust, kui selle eestvedajatel lõppevad jaks ja raha?

Kultuurisündmuste korraldus on ühtlasi platvormi pakkumine uutele noortele tegijatele. Kõik peavad kuskilt alustama, aga ka noor artist või käimatõmbaja väärib tasu. Seega on väga oluline, et linn ei toetaks ainult üksikuid suursündmusi, vaid taotlusvoorud oleks avatud ja arvestavad ka väiksemate tegijatega, kes pidevalt meie linna kultuurielu taasloovad.

Kultuuripealinna aasta olulise puudujäägina toodi välja, et inimesed ei teadnud mis ja kus toimub. Tartu ja Lõuna-Eesti üritustetataja Kultuuriaken vajab värskendust ning koostööd erasektoriga arendamist, et sel oleks koostöime teiste infokanalitega. Et igaüks, olgu linnaelanik või -külastaja, leiaks mugavalt just selle koha ja ürituse, mis temale meelepärane. Ja sellesse kanalisse peaksid saama oma teavet lisada kõik linna kultuuri- ja meluella panustajad üksiküritajatest ettevõteteni.

Õelu on tudengilinnaloomulik osa Tartu kultuurist. Kuidas pakkuda kultuursemat õelu? See ei juhtu iseenesest, vaid vajab samuti visiooni ning teadlikku, strateegilist juhtimist. Et meil kõigil oleks linnas edaspidigi hea olla. Tartu kesklinn ei tohi muutuda inimühjaks kohaks, kus ellu jäävad vaid stripiklubid, kiirtoidukohad ja kasiinod. Samuti ei peaks see muutuma Tallinna vanalinna sarnaseks muuseumiks, kuhu linnakodanikel järjest vähem asja. Külalised on muidugi teretunud, aga ega nemadki kõledat kesklinna ei soovi.

Mitmekesise, ent samas kultuurse elu ja melu säilitamine Tartus eeldab asjalikku plaani, mis arvestaks nii kesklinna elavate inimeste, aga pakkuma seal ka ellujäämisvõimalust ettevõtetele. Õeluga kaasnevad probleemid ei tohi jääda kuumaks kartuliks, mida linnavalitsuse eri osakonnad teineteisele veeretavad, vaid neile tuleb läheneda lahendusi pakkuvalt ja ka otsustavalt. Võtame eeskuju Tallinnalt, aga ka mitmetelt teistel Euroopa linnadelt ning nimetame ametisse öölinnapea, kelle vastutusala olekski Tartu ööd – linna üks atraktiivsuse ja majanduse alustalasid.

Kui meie linn muutub igavaks või vastupidi – nii põnevaks, et lausa ohtlik, ei tõmba me enam ei turiste, ega ka tudengeid või vahetusüliõpilasi mujalt. See kõik on vajalik, et linnas säiliks elu, ettevõtlus ja meil kõigil oleks meeldiv ja turvaline siin elada ning Tartu ööde maagiast osa saada.

433

Maarja Maatee
Kultuuri- ja ürituste
korraldaja, kokk,
Müla ja Käki
perenaine

**Markus
Meier:**
hinna tõus
röövib noortelt
võimalusi.
Sotsid loovad
neid!

Enamiku eestimaalaste jaoks on täna kõige suurem väljakutse on röögatu hinnatõus, mis vaatab vastu igalt poolt. Eriti Tartus on üheks suurimaks kaotajaks iseseisvat elu alustavad noored, kelle sissetulek on ebakindel ning kes peavad elamise ja toidu eest rohkem maksma.

Oleme EL-i tipus noorte tööpuudusega, inflatsiooniga ja sisuliselt põhjas ostujõuga. Iga neljas noor elab sisuliselt vaesusriskis ja 80% tudengitest töötab õpingute kõrvalt, et ellu jääda. Küsimus ei saa olla selles, kas tudengilinn peab kuidagi appi tulema vaid kuidas täpselt.

Selle taustal pidasid Reformierakond ja E200 vajalikuks hoopis õppestipendiume kärpida. 100-eurone tulemuspõhine stipendium oli kenaks motivaatoriks, mis aitas vähemalt kommunaalid ära maksta. Ka vajaduspõhised toetused on ajast ja arust, mistõttu tudengid endiselt moodustavad fiktiivielusid, et saada õigus sellele stipendiumile.

Mis on lahendus?

Ainsana on sotsiaaldemokraadid välja tulnud eraldi noorteprogrammiga, mis loob võimalusi Tartu noortele säästa ja investeerida oma tulevikku. On vale väita, et linn ei saa midagi teha!

Esiteks oleme julgelt välja öelnud, et kodu peab olema taskukohane. Linn vajab eraldi kodupoliitikat, mis sõnastab selle omaette eesmärgina. Alustades sellest, et

kaardistame linna võimalused tudengite toetamiseks elamispindade leidmisel ja analüüsime üürimajade ehitamise võimalusi.

Teiseks, noored vajavad tasuta bussisõidu õigust. Tegemist on lääneliku meemega, mis töötab Marbellas, Tallinnas, Luxembourgis ja kaalutakse New York'is ja Pariisis. See meelitat inimesi rohkem ühistransporti kasutama ja tagab parema ligipääsu erinevatele teenustele.

Kolmandaks peab linn uurima võima-

ahame õimalusi.

Viimaks -- et ka kõrgkooli lõpetanud noor jääks Tartuga seotuks, on vaja rohkem tasuvaid töökohti. Eks siin peitub võti ettevõtjate ja ülikooli koostöös.

Sestap soovitan nendel valimistel valida sotse ja tutvuda meie programmiga. Meie tahame luua võimalusi.

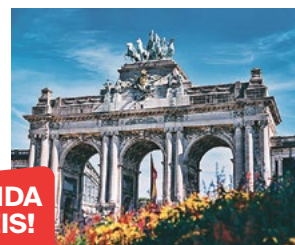
437

Markus Meier
Endine Tartu
linnavolikogu liige,
noorte
eestkõneleja

Ristsõna

Õige vastuse saatjate vahel loosime välja **reisi kahele** Brüsselisse, võõrustajaks europarlamenti liige **Marina Kaljurand**.

Vastused saatke
25. oktoobriks
2025.a. e-postiga:
lahendus@sotsid.ee
või kirja teel:
Sotsiaaldemokraatlik
Erakond,
Toompuiestee 16,
Tallinn 10137

	Kaksik-	...reakt-sioon	Riigi-aktsia-selts	Amper	SDE: langema peab toidu ...	...lips				
Kerge keldrita puitehitis-elamu										
Meeleline himu				Meheisa ...marssal (Liivi Ordu kõrgem ametisik)						
	Esiklaps SDE au-esimees (pildil)									
2 x täht			Aitamine Lääne-Eesti vee-rohkeim jõgi							
Vere-grupp		Vaata! Öise vaht-konna liige V.-Roomas			Eesti Muinsus-kaitse Selts	Euro-parla-mendi saadik (pildil)	Kelvin		Tund SDE saavu-tus 2022. aastast – ... tagab hooldekodu-koha	Pard
Viinamari (itaalia k.)				Maitse Järglased						
Rista-misi panema							Per annum Tamm (inglise k.)			
VASTUS										
Sirje					Naisenimi JO-...-MI					
Veelind				Valgus-tatuse mootühik Jutu-ajamine						Korv-pallur
Lennuki-mark			Endine näitleja ...-kiri				He, she, ... Mees (soome k.)			
North		Händikäp			Armastus-jumal Kreeka täht					
				Värvus						
				Tõnu Õnnepalu alias Emil ...				Jood Suur-võistlus		
				Linnaosa		...tõlv (hundinui) Tihu-meeter				
				Emane lammas			Mister			
				Samuel						

ristsonad.ee

Nuti